

daarbuiten de aangevangene *usucapio* als door *usurpatio* van kracht te berooven. *Usu* heette de vrouw dan in *manum mariti* te zijn gekomen.

Zeker kan het moeielijk de aandacht ontgaan, hoe deze beide middelen om de *manus* te vestigen, *coëmtio* en *usus*, ten nauwste samenhangen met de gewone wijzen van eigendomsverkrijging ¹⁾. Maar zonder twijfel zoude het toch van oppervlakkigheid getuigen, indien men daaruit het besluit afleidde, dat de Romein in zijne vrouw een gewoon voorwerp van eigendom zag.

Hölder wijst er op, hoe oudtijds te Rome de als pand gegeven zaak in het eigendom van den schuldeischer overging, ofschoon dit door de bedoeling om zakelijke zekerheid te geven, geenszins gevorderd werd. Zelfs werd het geven van een pand daardoor bemoeielijkt. Doch men zoekte niet in den aanvang der geschiedenis een passenden vorm voor elke betrekking afzonderlijk. Veeleer heeft men dan slechts éenen vorm voor wat onderling zeer verschillend is. Ook in dezen is de historische vooruitgang een voortschrijden uit de eenvormigheid naar de verscheidenheid.

Van den *usus* zegt voorts Gaius reeds: »hoc totum ius partim legibus sublatum est, partim ipsa desuetudine oblitteratum est.» ²⁾ En daar in den klassieken tijd *confarreatio* reeds eene zeldzaamheid geworden was, ontstond toen de *manus* schier uitsluitend nog door *coëmtio*. Toch kwam ook deze vorm wellicht niet veel meer voor. Althans Wächter meent, dat tijdens Augustus reeds de *manus* in het algemeen slechts onder de hoogere standen aangetroffen werd ³⁾.

Ook als de vrouw *coëmtione* of *usu* zich in *manu* bevond was alleen de man tot echtscheiding bevoegd. En zelfs Wächter meent, dat hier de reden onverschillig was ⁴⁾. Had er bij het sluiten van

¹⁾ Cf. Wächter, t. a. p., p. 56.

²⁾ I. 111. Cf. Wächter, t. a. p., p. 53.

³⁾ T. a. p., p. 140.

⁴⁾ T. a. p., p. 67. Den voornaamsten grond hiervoor vindt Wächter in hetgeen van de *senes coëmtionales* wordt gemeld, de grijsaards, met wie rijke erfdochter *coëmtione* een huwelijk aangingen, ten einde zich van hunne *sacra privata* te ontslaan, welk huwelijk echter gesloten werd onder voorwaarde, dat de man aanstonds den echt weer zoude ontbinden. Terwijl de man de zaken, waaruit het vermogen